

דף הנחיות:

ארון הספרים היהודי

חלק ראשון: תורת ישראל

והפעם... כל מילה חשובה!

(01)

מה במערך?

מערכי השיעור הקודמים של 'אחים לנפש' עסקו בנושאים ספציפיים. בכל שיעור הכרנו ולמדנו יחד על מצווה, מועד או הנהגה. סדרת החורף מזמינה אתכם למסע מרתק, מסע שייתן כלים משמעותיים ללמידה עצמאית של עולם התוכן היהודי.

ארון הספרים היהודי הוא המסע ההיסטורי של כל אחד ואחת מאיתנו. במסגרת תכנית החורף של אחים לנפש נערוך היכרות מעמיקה עם ארון הספרים, נלמד כיצד נכון לגשת אל ספרי הקודש, מה מייחד את לימוד התורה מלימודי-חכמה אחרים שאנו מכירים ועוד. בחלק הראשון של הסדרה נכיר את המבנה של חמשת חומשי התורה, נבין את החשיבות של כל מילה בספר התורה ונפגוש כמה ממפרשי התורה המרכזיים שסייעו לנו להבין ולהעמיק בדברי התורה והמצוות.

מדי שבוע נעסוק בכלל ספציפי או בתובנה חשובה ויחד נתרגם אותה ללימוד מעשי. נלמד את הכלל ונפתח ספר-קודש אותו נוכל ללמוד ולהבין טוב יותר בשים לב להוראה החדשה שלמדנו.

כחלק מהמסע המשותף שלנו פזורים לאורך מערך השיעור 'סימני-דרך' שיסייעו לנו להתקדם במסלול בצורה בטוחה.

בשיעור הראשון נעסוק בכך שלימוד התורה מצריך ידיעה והבנה שאין בה מילה מיותרת. לכל אות יש חשיבות ומשמעות מיוחדת. נבין כי הגישה אל הלימוד מורכבת מהבנה שהספר הוא שמיימי, כולל בתוכו אינספור רמזים וסודות ויחד עם זאת פונה לכל אחד ואחת מאיתנו. נלמד שגם חידושים צריכים להיות מגובים במסורת. נראה איך מילה אחת יכולה לשנות משמעות מן הקצה אל הקצה ונבין שמלאכת ההעברה מדור לדור דורשת זהירות, דיוק ואחריות.

מסע מרגש ומשמעותי לכולנו!

נעים להכיר!

• פירוש המילה תורה?
 • מדוע התורה מחולקת להיסטוריה ומשפט?
 • האם יש חזק מסוים בתורה שמדבר אלכם כמיוחד, מדוע?
 • מה הכוונה בן תורה שבכתב בתורה שבעל פה?
 • מי הם מפרשי התורה?
 • מדוע הם חשובים להבין את התורה כבנוס מדויק?

סיכום פרק

מחפשים להבין תורה?
 מנסים להבין תורה?
 צריכים תשובה?
 אז שגור על כך!
 תפישת התורה אי
 המיוחד המיוחד
 המיוחד המיוחד
 המיוחד המיוחד

שקף מספר 2

כדרכנו בכל שיעור, נפתח בסדרה של שאלות למחשבה ולדיון. מוזמנים לשוחח על השאלות כפתיח לסדרה החדשה. לא נענה על כולן בשיעור הנוכחי אך במהלך השיעורים הקרובים נדון עליהן. מה פירוש המילה תורה? מדוע התורה מחולקת לחמישה חומשים? האם יש חלק מסויים בתורה שמדבר אליכם במיוחד, מדוע? מה ההבדל בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה? מי הם מפרשי התורה? מדוע כה חשוב להעביר את התורה באופן מדויק?

[illegible]

שקף מספר 3

בשיעור זה נעסוק בחשיבות הרבה אותה יש לייחס לכל מילה ומילה בתורה. בתורת-ישראל אין מילה מיותרת. לכל מילה יש משמעות ומסר. כאשר יש מילה שנראית מיותרת, אנו יודעים כי הוא נושאת עמה מסר מיוחד שעבר מדור לדור מאז ימי משה רבינו, מסר אותו מלמדים החכמים, מסר שניתן להכיר ולפגוש בלימוד התורה-שבעל-פה.

לאורך הדורות נקטו זהירות רבה בכל הקשור להעברת דברי התורה במדוייק. בשקף זה אנו פוגשים את עדותו של רבי מאיר, סופר סת"ם במקצועו, שפגש את אחד מחכמי הדור של אותה התקופה:

וְנִשְׁבָּאתִי אֶצֶל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמַר לִי: בְּנִי, מָה מְלַאכְתָּךְ? אֲמַרְתִּי לוֹ: לְבָלֵךְ (סופר סת"ם) אֲנִי. אָמַר לִי: בְּנִי, הֲיֹדְעִיר בְּמִלְאכְתָּךְ, שְׁמֵלְאכְתָּךְ מְלַאכְת שְׁמִים הִיא, שְׂמָא אַתָּה מְחַסֵּר אוֹת אַחַת אוֹ מְיִיתֵר אוֹת אַחַת – נִמְצָאָת מַחְרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ (עירובין, יג, א).

להעשרה

כיצד אות אחת יכולה לגרום לחורבן?

מפרשי התלמוד השונים האריכו בדוגמאות והסברים לצורך הקריטי של הדיוק וההקפדה.

רש"י מציין לשני מקומות בהם שינוי של אות אחת משנה את המשמעות לחלוטין:

וזה' אלהים אמת אם תחסר אל"ף הרי אתה מחריב וידבר ה' אם תוסיף אות אחת ותכתוב וידברו נמצאת מחריב:

בעלי התוס' מביאים דוגמה נוספת:

כמו בראשית ברא בראו

המהרש"א, מגדולי מפרשי הגמרא, מוסיף הסבר על פי תורת הנסתר:

לפי שהתורה באותיותיה הם שמותיו של הקב"ה והוא דרך הנסתר של התורה שהיתה כתובה לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה ובהן ברא הקב"ה את עולמו ומקיימו ונמצא המחסר אות אחת הרי הוא מחריב קיומו.

שקף מספר 4

כפי שלמדנו, נדרשת זהירות רבה בהעתקה ובכתיבה של כל אות ומילה. בשקף זה נלמד את דברי הזהר הקדוש על חשיבותה של כל מילה בתורה.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב בְּשִׁלְמָה (מלכים א ה) וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאַלְף. וְהָא אוקמוהוּ. דְּחֲמִשָּׁה וְאַלְף טַעְמִים הוּוּ בְּכָל מָשָׁל וּמָשָׁל דִּהְוָה אָמַר. וּמָה שְׁלֵמָה דִּאִיהוּ בְּשִׁיר וְדָם כֶּף הוּוּ בְּמַלּוּי, מַלִּין דְּאוֹרִייתָא דְקָאמַר קוֹדֶשָׁא בְּרִין הוּא, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה, דְּבְכָל מֵלָה וּמֵלָה אֵית בָּהּ כְּמָה מְשָׁלִים, כְּמָה שִׁירִין, כְּמָה תוֹשְׁבָן, כְּמָה רִזִּין עֲלָאִין, כְּמָה חֲכָמָן וְעַל דָּא כְּתִיב מִי יִמְלִל גְּבוּרָתָהּ ה' (זהר, תולדות, קל"ה) תרגום:

בא ראה, כתוב בשלמה (מלכים א ה) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. והרי בארונהו שחמשה ואלף טעמים היו בכל משל ומשל שהיה אומר. ומה שלמה, שהוא בשיר ודם, כף היו בדבריו - דברי התורה שאמר הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה **שבכל מלה ומלה יש כמה משלים, כמה שירים, כמה תשבחות, כמה סודות עליונים, כמה חכמות**, ועל כן כתוב מי ימלל גבורות ה'.

שקף מספר 5

מהסיפור המופיע בשקף זה אנו יכולים ללמוד מספר תובנות משמעותיות.

אמר רב: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות*. אמר לפניו: רבונו של עולם, מי מעבך על ידך? אמר לו אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו

שְׁעִתִּיד לְדַרֵּשׁ עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ תִּלְיִן תִּלְיִן שֶׁל הַלְכוּת.

אָמַר לִפְנֵינוּ: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! הִרְאָהוּ לִי! אָמַר לוֹ חֲזֵר לְאַחֲרֶיךָ הֶלֶךְ וְיֵשֶׁב בְּסוֹף שְׁמוֹנֶה שָׁאוֹר וְלֹא הִיָּה יוֹדֵעַ מָה הֵן אוֹמְרִים תִּשָּׁשׁ כָּחוֹ. כִּיֹּן שֶׁהִגִּיעַ לְדָבָר אֶחָד אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו: רַבִּי מִנֵּין לָךְ? אָמַר לָהֶן: הִלְכָה לְמִשְׁהָ מִסִּינִי! נִתְיָשְׁבָה דַּעְתּוֹ. (עִירוּבִין, כט, ב)

ראשית, לכל אות יש מסר, אפילו לכל תג ותג. איננו מכירים את כל מה שכוללת התורה העמוקה מני ים והרחבה מארץ מידה, אך אנו יודעים שזה קיים ועמון בספר התורה.

שנית, נשים לב להקפדה של רבי עקיבא בבואו לדרוש את הלכותיו: כל דבריו, גם המחודשים שבהם, מגובים במסורת 'הלכה למשה מסיני'. כל לומדי התורה לאורך ההיסטוריה מחויבים לכללי המסגרת ההלכתית, גם חכמי ישראל הנודעים ביותר נדרשו להיצמד לכללים ולהוראות שנמסרו למשה בסיני ועברו מדור לדור.

המסר הזה חשוב במיוחד כאשר אנו ניגשים ללימוד התורה בעצמנו. במהלך הלימוד יתעוררו לנו שאלות, מחשבות ותהיות. זה מבורך וחלק מהלימוד הראוי. יחד עם זאת עלינו להבין ולדעת שללימוד התורה יש כללים ודרך. לא כל חידוש הוא נכון ולא כל פרשנות קרובה לאמת. ללימוד התורה יש לגשת מתוך כבוד, הכרות עם העולם הפרשני ועם דרך הלימוד המסורתית, לצד רצון פנימי עז להכיר וללמוד את הוראות ומצוות התורה הרלוונטיות לנו גם היום, לא פחות משהיו לפני שלושת אלפים ושלוש מאות שנים.

שקף מספר 6

לאחר שראינו את החשיבות שיש לכל אות ומילה בתורה, נלמד יחד פרשה בתורה בה שימת הלב שלנו לפרטים הקטנים תסייע לנו להבין את המצוות טוב יותר.

סיימנו עכשיו את סדרת חגי ישראל. חגגנו בחג הסוכות ובכך חתמנו את שלושת הרגלים, חג הפסח, חג השבועות וחג הסוכות. בחגי-ישראל יש רבדים שונים ומסרים מורכבים רבים. כיום נעסוק בהיבט החקלאי אותה מדגישה התורה, היבט שקיים במיוחד בשני החגים האחרונים, חג השבועות וחג הסוכות.

שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפֹּר לָךְ מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקֻמָּה תַּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבָעַת. וְעָשִׂיתָ חַג שִׁבְעָתוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ. וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְהַלִּוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהָגֵר וְהִיתוּם וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם. וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְעָשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה (דברים, טז, ט-יב).

נלמד יחד את הפסוקים במתינות ובשימת לב. מדוע חוגגים את חג השבועות? כיצד שמחים בחג השבועות?

שקף מספר 7

חודשים ספורים לאחר חג השבועות אנו חוגגים חג-חקלאי נוסף. חג הסוכות.

חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים באספך מגרנך ומיקרבך. ושמחת בתבואתך ובכרם ובגפן ובאילנות אשר יצאו מן הארץ. ושמחת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אף שמח (דברים, טז, יג - טו).

למדנו על שני חגי התבואה. חג השבועות בו אנו שמחים עם הקציר וחג הסוכות בו אנו שמחים עם האסיף. **מדוע יש צורך בשני חגי שמחה על התבואה? מה ההבדל בין חג השבועות לחג הסוכות?**

נסו לקרוא את הפסוקים בעיון ושימו לב להבדלי הניסוח. בשקף הבא נראה יחד את אחד ההבדלים המשמעותיים...

מטיבי לכת מוזמנים לדון על הבדלים נוספים בין החגים. אלו מצוות יש בחג השבועות ואלו בסוכות? מה מבטאים החגים השונים?

שקף מספר 8

בשקף זה נעמוד על הבדל לשוני דק. מילה אחת שמשנה תמונה שלמה. בחג השבועות החג מבוסס על המתנות והתבואה שקיבלנו מאלוקים: כאשר יברכך. לפי מה שקיבלנו אנו חוגגים. בחג הסוכות אנו חוגגים על משהו אחר לחלוטין: כי יברכך. על עצם העובדה שזכינו לברכת ה'.

כיצד השוני בין הפסוקים משנה לחלוטין את משמעות החג? האם ההבדל אליו נחשפנו כעת מסייע לכם להבין את השוני בין הדרכים השונות של ציון החג?

מצאנו את ההבדל!

בחג השבועות או מצויים נעשה חג שבועות חג אלוהי מסתובב דרך אשר נתן קשר ידבר ה' אלוהי (שם, י). הדגש אחר מתעצם, כפי מה שברך אותך ה' אלוהי.

בחג האסיף הוציא הוא שנה שבעת ימים חג ה' אלוהי במקום אשר יבחר ה' כי יבחר ה' אלוהי בכל תבואתו ובכל פקעתו ה' והיו לו ששת ימים טובים. הוא או חמשים י' בברך ה' אלוהי המשיח וה' על גבעת ה' על ההשגחה הפרטית. על הקשר הבלתי-אמצעי שקיים בינו לבין רבן-העולמים.

בחג האחרים אינו יורים רק-לשמה. ברע שנה מתמקדים בטעם טעונות. אינו יורים ומתמקדים רק במהות. האם מה עם הכשרות? או יורים זיהות מה שיש לנו בביתנו מה שאנו...

אבל בחג הסוכות או מתמקדים במקום אחר. או מתבוננים אי-על-דל נתן השפע. או חמשים את הקשר המשיח והמלא שיש בינו לבין ה' והוא נתן לנו ביום א' מה שאנחנו צריכים. בין אם אנו מרגישים שחורבן או בל-השפחות-מלומד-י, או משוכנעים שכל נתן לנו לנבחרנו. או מחממים משהו או דווקא זמן שמתחבר. שמיא מלא, דלא פתח, סודות או מחשבות נוקדה למחשבה, סוכות.

אסיף זמן
 חמשים וקורא ביום
 הכשרות על ההבדלים
 במהות הבלתי-אמצעי
 או חמשים את שני חמשים
 חמשים
 חמשים ששית דבר
 על-כפית חמשים חמשים
 חמשים חמשים חמשים

שקף מספר 9

להבנת השוני בין החגים נצטט מעט מתוך מאמר לחג הסוכות מבית 'נקודה למחשבה'. מטיבי לכת מוזמנים לעיין במאמר המלא לדון על ההשלכות השונות של השוני בין החגים.

בחג השבועות אנו מצויים: וְעָשִׂיתָ חַג שִׁבְעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ: (שם, י). דהיינו. אתה נותן מעצמך, כפי מה שברך אותך ה' אלוהיך.

בחג האסיף הציווי הוא שונה: שִׁבְעַת יָמִים תַּחֲג' לַה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' כִּי יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאָתְךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אֶף שְׂמִיחַ: (שם, טו). בחג הזה אנו חוגגים 'כי יברך ה' אלוהיך'. השמחה היא על עצם ברכת ה'. על ההשגחה הפרטית. על הקשר הבלתי-אמצעי שקיים בינינו לבין רבון-העולמים. בחגים האחרים איננו יכולים רק-לשמוח. ברגע שאנו מתמקדים בשפע שקיבלנו, איננו יכולים להתמקד רק בהצלחות. הלא, מה עם הכשלונות? אנו יכולים ליהנות ממה שיש לנו, בגבולות מה שאכן יש... אבל בחג הסוכות אנו מתמקדים במקום אחר. אנו מתבוננים אל-על, אל נותן השפע. אנו חוגגים את הקשר הפנימי הנפלא שיש בינינו לבין ה'. והוא, נותן לנו בדיוק את מה שאנחנו צריכים. בין אם אנחנו מרגישים שחסר ובין אם בלו-שתפוּתִינוּ-מלומד-די, אנו משוכנעים שהכל ניתן לנו לטובתנו. אין מתאים משעה זו להפוך ולהיות 'זמן שמחתנו'. שמחה מלאה, ללא פניות, טרדות או מחשבות.

להעשרה

חג האסיף - נקודה למחשבה

לחג המתחיל בחמישה-עשר לחודש השביעי אנו קוראים במספר שמות. חג 'סוכות', חג 'אסיף' וגם 'חג', סתם. ללא שם נלווה. עיון במשמעות שמות החג והבנת שורש וטעם מציאות החג הזה מעלה תמיהה מתבקשת. לכאורה במהלך החג אנו חווים שתי חוויות שונות הנראות סותרות אחת את רעותה.

המצווה הראשונה, זו שאנו מקיימים במהלך החג כולו, היא מצוות הישיבה בסוכה. **בִּסְכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל יֹשֵׁבוּ בִּסְכּוֹת: לַמֶּעַן יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בִּסְכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (ויקרא, כ, מב - מג).** הישיבה בסוכה היא לזכר נסי המדבר. הקב"ה הושיב אותנו בסוכות - בענני כבוד לשיטת רבי אליעזר ובסוכות ממש לשיטת רבי עקיבא - ולזכר החיים בצל-ה' אנו מקיימים את סוכותינו ועוברים לדור שם במשך שבעה ימים. ימי-המגורים-בסוכה, נועדו ללמד אותנו מסר חשוב. עלינו להניח את ענייני-העולם-הזה ולחיות בצילו של מי שאמר והיה העולם. בשיבת הארעי בסוכה אנו מפנימים שכל מה שנדמה בעינינו קבוע ויציב הוא בעצם ארעי. המציאות בה אנו חיים אינה אלא שלב ביניים בו אנו יכולים

להעשרה

ומחוייבים לקיים מצוות ולהשלים את ייעודנו ותפקידנו בעולם. הדבר היחיד שקיים באמת זה הקשר שלנו עם ריבון העולמים. העולם-הרוחני שמעבר למבט החומרי שלנו הוא הוא עולם-האמת. על שם 'ביטול היש' (כלשוננו של הרא"א דסלר) מכונה חג זה: חג הסוכות.

...

מאידך, לחג הסוכות יש שם נוסף. שם שקשור בקשר איתן דווקא עם עולם החומר: **וְחַג הַקִּצִּיר בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֲסִיף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפָּךָ אֶת מַעֲשֵׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה** (שמות, כג, טז). לפני מספר חודשים, בחג השבועות, חגגנו את חג הקציר. בחג זה הודינו להשי"ת על השפע הרב שקיבלנו ולמדנו כיצד נכון להשתמש בעולם הזה. כעת, לאחר חודשי-עמל בהם החקלאים עסקו בבירור התבואה מהפסולת הגיעה השעה לאסוף את התבואה אל הבית. השמחה גדולה ועצומה. ובשעת-שמחה זו אנו עוצרים ומודים לבורא עולמים. אנו מביטים אל מעשה-ידינו, אל התבואה שגידלנו בעמל וביזע ומודים למי שנתן לנו את הכח והיכולת לעשות זאת.

לכאורה שתי המטרות הבאות לידי ביטוי בשמות-החג השונים, סותרות זו את זו. מחד, אנו מצווים להתעלות מעבר לעולם החומר. אנו מחדירים בליבנו את עראיות העולם ואת שבריריות עולם-הגשם. מאידך, אנו פונים דווקא אל העולם החומרי ששובב אותנו. בחג האסיף אנו מתמקדים בחיטים ובשעורים שהבאנו הביתה, אנו מחזיקים בידנו את הלחם אותו אפינו ואת הבירה אותה התססנו ואיננו מבטלים אותם כלל, בדיוק הפוך. אנו חווים את תחושת השמחה והעונג שמזווה מלא מסב לנו, ומודים לה' דווקא על חוויות העולם הזה.

כיצד משתלבות שתי המטרות הללו?

...

יכולים היינו, אולי, לחשוב שבאמת אין קשר בין המצוות הללו. אולי, היינו אומרים לעצמנו, התקבצו לפונדק אחד שני חגים נפרדים. חג סוכות אחד שהוא זכר ליציאת מצרים, חג בו אנו מתנזרים מעולם-החומר. לצידו קובע מקום לעצמו חג-האסיף. החג בו אנו לומדים כיצד לחוות את עולם החומר בצורה מרוממת וטובה. אך לשון הפסוק מורה לנו בדיוק את ההיפך: **חַג הַסֹּכֶת תַּעֲשֶׂה לָךְ שִׁבְעַת יָמִים בְּאֶסְפָּךָ מִגִּרְנְךָ וּמִיִּקְבְּךָ (דברים, טז, יג).** חג הסוכות קשור בקשר הדוק עם חג האסיף. חכמים למדו מפסוק זה את ההלכות המתייחסות לחומרי הגלם של הסוכה. בניית הסוכה היא תוצאה מתבקשת של איסוף התבואה מן הגורן ומן היקב. מה הקשר? איך בבניית הסוכה המבטלת את ערך ענייני העולם הזה אנו מביאים לידי ביטוי את שמחתנו בענייני העולם?

...

על מנת להבין זאת עלינו לשים לב למאפיינים המיוחדים של עבודת-ימי-הסוכות. בחג-השבועות, חג-הקציר, אנו מביאים קרבן מיוחד. קרבן שמבטא את תודתנו העמוקה על כל השפע שניתן לנו. קרבן שתי הלחם. קרבן שתי הלחם מיוצר מהתבואה החדשה. אנו מגיעים לבית ה' עם התוצרת המשובחת שלנו ומקריבים קרבן חד-שנתי המביע

להעשרה

את הכרת-הטובה המפעמת בנו על כל הטוב אשר גמלנו. לכאורה, היינו מצפים שבחג האסיף נבצע פעולה דומה. אם בקציר הבאנו לבית-המקדש מפרי אדמתנו ודאי שביום בו אנו מסיימים את העבודה הקשה ויכולים ליהנות סוף-סוף מפרי עמלנו, ראוי היה שנביא קרבן-תודה לה'. והנה, פלא. בחג הסוכות אין אף מצווה מיוחדת המבטאת את העניין הזה. אין קרבן-חיטים, אין קרבן-שעורים, אין ביכורים ואין מנחת-אסיף. כלום.

מדוע? מדוע שמחת-האסיף אינה באה לידי ביטוי בקרבן כזה או אחר? ואם אנו כבר עוסקים בהשוואה בין חג הקציר לחג האסיף, מדוע בכלל צריך שני חגים לשמחת-התבואה? מדוע חג-הקציר לא מספיק? מה קורה בחג האסיף שלא התרחש כבר בחגיגת הקציר?

...

יתכן שניתן להבין זאת כך. בחג הקציר התבוננו במעשה ידינו. התמלאנו סיפוק מכל מה שעשינו בעשר אצבעותינו. עבדנו קשה במשך חורף שלם ועכשיו הגיעה השעה לקצור את הפירות. התבואה היא שלנו, הלחמים שאנו אופים הינם תוצאה של המאמצים שלנו וחיי-הפרנסה שלנו מבוססים על דם-יזע ודמעות שהשקענו בעצמנו. הלימוד העיקרי בחג-הקציר הוא כיצד יש להשתמש בעולם הזה כראוי. כיצד ניתן לאכול ולשתות בצורה מרוממת. איך אנו שולטים על השפע שניתן לנו ולא מאפשרים לשפע הרב לבלבל אותנו ולשלוט עלינו. אז, הבאנו קרבן חיטים. לקחנו את המאמץ הפיזי, את המזון הקיומי והבסיסי ורוממנו אותו. הפכנו אותו לקרבן. הכרנו במאמצים שאנו עשינו בשביל להגיע ליום הזה, וזכרנו כיצד עלינו לגדול ולהתרומם מתוך עולם החומר.

חג האסיף הוא השלב הבא.

בחג האסיף אנו חוזרים בעצמנו צעד אחורה וחושבים: נכון שהשקענו מאמצים. נכון שעבדנו קשה. אבל מהיכן הכח? מי איפשר לנו לעבוד? וזכרת כי ה' אלוקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל. בחג האסיף איננו מביאים משהו מפרי עמלנו. כי אנו חוזרים לשורש. מהיכן הגיעה היכולת לעמול? מי זן ומפרנס ומטיב לכל?

דווקא בשלב בו אנו אוספים אל ביתנו את התבואה, אנו יוצאים אל הסוכה. 'כי בסוכות הושבתי את בני-ישראל'. נראה לנו כי פרנסתנו תלויה במאמצים שלנו? בהשתדלות היומיומית שלנו? בואו ניזכר בעם-רב המהלך במדבר במשך ארבעים-שנה. מהיכן הם התפרנסו? ממה הם אכלו אם הם לא עבדו שנה שלימה על התבואה? מידו הפתוחה והרחבה של הזן ומפרנס לכל. תמהנו כיצד שמחת-השפע והישיבה בסוכת עראי הולכים שלובי זרוע. כעת אנו מבינים כי שני חלקי החג משלימים זה את זה. את השפע הרב הסובב אותנו אנו רואים כשפע אלוקי. איננו חשים שותפים בתבואה הרבה הממלאת לנו את הגורן. אנו מרגישים בחוש את העובדה שהכל מגיע מן השמים. בחג השבועות אנו מצווים: **וַעֲשִׂיתָ חַג שִׁבְעֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יִבְרְכֶךָ ה'** **אֱלֹהֶיךָ: (שם, י.)** דהיינו. אתה נותן מעצמך, כפי מה שברך אותך ה' אלוקיך. בחג האסיף הציווי הוא שונה: **שִׁבְעַת יָמִים תַּחַג לַה' אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' כִּי יִבְרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ**

להעשרה

בְּכָל תְּבוּאָתְךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהֵייתָ אֶךְ שְׂמֵחַ: (שם, טו). בחג הזה אנו חוגגים 'כי יברכך ה' אלוקיך'. השמחה היא על עצם ברכת ה'. על ההשגחה הפרטית. על הקשר הבלתי-אמצעי שקיים בינינו לבין ריבון-העולמים. בחגים האחרים איננו יכולים רק-לשמוח. ברגע שאנו מתמקדים בשפע שקיבלנו, איננו יכולים להתמקד רק בהצלחות. הלא, מה עם הכשלונות? אנו יכולים ליהנות ממה שיש לנו, בגבולות מה שאכן יש...

אבל בחג הסוכות אנו מתמקדים במקום אחר. אנו מתבוננים אל-על, אל נותן השפע. אנו חוגגים את הקשר הפנימי הנפלא שיש בינינו לבין ה'. והוא, נותן לנו בדיוק את מה שאנחנו צריכים. בין אם אנחנו מרגישים שחסר ובין אם בלו-שתפוחינו-מלומר-די, אנו משוכנעים שהכל ניתן לנו לטובתנו. אין מתאים משעה זו להפוך ולהיות 'זמן שמחתנו'. שמחה מלאה, ללא פניות, טרדות או מחשבות. חג הסוכות מבטא את החיבור השלם. כפי שאנו אומרים ב'הושענות': גם בשעה ש'הרוגה עליך, ונחשבת כצאן טבחה, זרויה בגויים', עדיין: 'חבוקה ודבוקה בך, טוענת עולך, יחידה ליחדך'. עכשיו אנו חוגגים את השמחה הגדולה. אולי זו גם סיבה לכך שחג הסוכות מכונה גם 'חג' סתם. ללא שם נלווה. כיוון שהחגיגות השלמה והשמחה האינסופית מהקשר הקרוב לאבינו שבשמיים באים לידי ביטוי במובן הרחב ביותר בחג זה.

לאחר שהבנו את עיקרון החג נוכל להתקדם וללמוד את מצוות החג. שאלנו מדוע בעוד חג-הקציר מתאפיין בקרבן הבא מהתבואה שקצרנו, בחג האסיף איננו מביאים שום-דבר מפירות עמלנו. התשובה לשאלה הזו מתבהרת כעת. אין מקום להביא משהו ממה שאנחנו עבדנו עליו. כי בחג הזה איננו מתייחסים למאמצים שלנו. כרגע אנו מתמקדים בשפע האלוהי. בטוב שמגיע אלינו מלמעלה, בברכת ה'. כיוון שכן, זה לא רלוונטי מה באמת צמח בסוף. מה שחשוב זה שנזכור שכל מה שמגיע - מגיע מאלוקים. ברור אם כן מדוע איננו מביאים תוצר של מעשה-ידינו. אבל איך אנו מביאים את תחושת ההשגחה הפרטית לידי ביטוי במהלך חג-הסוכות?

...

שתי מצוות מרכזיות מלוות אותנו בחג. אחת כתובה במפורש בתורה והשניה נמסרה לנו כהלכה למשה מסיני. המצווה הראשונה היא מצוות ארבעת המינים: **אֶךְ בַּחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת תְּבוּאֵת הָאָרֶץ תַּחֲגּוּ אֶת חַג ה' שִׁבְעַת יָמִים בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתֹּן וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתֹּן: וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עָבֹת וְעֵרְבִי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים (ויקרא, כג, לט-מ).**

זמן האסיף הוא הזמן לקחת ארבעה מינים. מה מיוחד בארבעת-המינים הללו?

אנו יודעים כי כוונת התורה לאתרוג-לולב-הדס-וערבה. אך התורה אינה מציינת את המינים בשמותיהם. היא מתמקדת במאפיינים. ייתכן כי כיון שחג האסיף הוא זמן להתבוננות בשפע-האלוקי, גם ארבעת המינים אותם אנו נוטלים בימי החג הם אלו המסמלים את הגיוון והיופי שבשפע הצומח לנו, כפי שמגדירה אותם התורה: עץ 'הדר', עץ המסמל את ההדר והיופי בעצים הצומחים עבורנו. 'כפות תמרים', עץ שמייצג את

להעשרה

היופי העצום שנוצר כתוצאה מהגובה הרב אליו צומחים העצים התמירים והזקופים. 'ענף-עץ-עבות', זהו עץ שמראהו הנאה מגיע מתוך הצפיפות והצמיחה העבותה שלו. הוא מייצג את הצמיחה הנאה שיופיה לאו דווקא בהדר מיוחד או בגובה בלתי-נתפס, אלא בצורת הגדילה והצמיחה מלאת החיים. כאשר אנו מחזיקים את שלושת המינים הללו אנו מחזיקים בעצם דוגמית של כל הפאר וההדר שקיים בטבע. בימים בהם אנו אוספים את מה שצמח לנו אנו מביטים אל היופי המדהים שצומח בחוץ, אל האילנות הטובות שברא ה' להנות בהם בני אדם, וליבנו מתמלא מאליו בשירי הלל והודיה למי שאמר והיה העולם. בכך אנו מביאים לידי ביטוי את משמעות חג-הסוכות. איננו מתמקדים רק בטוב הספציפי שלנו. איננו מתייחסים רק למה שאנחנו הבאנו הביתה. אנו יוצאים החוצה וחווים את מילות הפסוק בתהלים: **כִּי אֶרְאֶה שָׁמַיָּךְ מַעֲשֵׂי אֲצַבְעֶיךָ יְיָ וְכֹכָבִים אֲשֶׁר כֻּנְּנָתָה (תהלים, ח, ד).** ברכת ה' מעל השופעת על היקום כולו ותחושת הקשר האישי בין אלוהי-ישראל לעמו ממלאת אותנו בשמחה ובאושר אין-קץ. והיית אך שמח.

...

הערבה, האחרונה בארבעת המינים, אינה מאופיינת בזכות עצמה. אותה מגדירה התורה על פי סביבת גידולה: ערבי נחל. ליד מים. הערבות - כפי שאנו רואים בעצמנו בסוכות - זקוקות למים יותר משאר המינים. בעוד במהלך החג אנו נוטלים את אותו הלולב, אותו האתרוג ואותם ההדסים, את הערבות עלינו להחליף כמעט מידי יום. אך למרות שהערבה זקוקה למים ביותר ולכן היא זו המיוצגת בתורה על פי סביבת-הגידול-במים, גם שלושת המינים האחרים מזכירים לנו את התלות במים: ארבעת מינין הללו אינן באין אלא לרצות על המים. וכשם שארבע מינין הללו אי אפשר להם בלא מים, כך אי אפשר לעולם בלא מים (תענית, ב, ב).

כל היופי ביקום כולו, תלוי במים. ועל המים - אין לנו שליטה. זה נטו גזירת שמים. כשאנחנו חושבים על המים, איננו צריכים לעבוד קשה כדי להרגיש שמה שאנחנו עושים זה לא המפתח להצלחה. לא משנה כמה נחרוש, ונקצור, ונזבל, ונדשן. אם לא ירד גשם - שום דבר לא יצמח. אם ירד יותר מידי גשם - כל מה שעבדנו עליו יהרס. כל מה שיש לנו בעולם מגיע מה' יתברך. ארבעת המינים מזכירים לנו את היופי הקוסמי מחד, אך את התלות המוחלטת בבורא העולם מאידך. תובנת המים הזו מובילה אותנו אל המצווה השניה, זו שמקורה ממשה מסיני והתקיימה מידי יום בבית המקדש: מצוות ניסוך המים.

חג הסוכות הוא החג בו נידונים על המים. כאשר אנו חווים את מקור השפע, אנו גם נידונים על המשך השפע בשנה הבאה: אמר הקדוש ברוך הוא נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה (ראש השנה, טז, א). מתוך ההכרה המושלמת בשורש השפע. מתוך איסוף התבואה אל הבית, ההבנה כי כל מה שיש לנו מגיע מריבון העולמים והתחושה שאנו חיים מידו בלבד, אנו מנסכים את המים. מביאים 'קרבן' של מים, המזכיר לנו שוב את אותה הנקודה. כל העולם תלוי ברצון ה' בלבד.

...

להעשרה

לסיום, ניגע בענין נוסף שמייחד את חג הסוכות: קרבנות החג. בחג הסוכות הוקרבו בבית המקדש בסך הכל שבעים פרים. הקרבנות התפרסה על פני החג כולו, ובסדר מספרי יורד. ביום הראשון הוקרבו שלושה-עשר פרים, ביום השני שנים-עשר וכן הלאה. חכמים מלמדים אותנו בגמרא (סוכה, נה, ב) כי שבעים הפרים מסמלים את שבעים אומות העולם. סדר ההקרבה ההולך ויורד מלמד אותנו כי אף אומות העולם, אלה הנראים רבים כל כך ודומיננטיים כל כך, הולכים ומתמעטים.

חג הסוכות, החג בו אנו חוגגים את השגחת הא-ל על עולמו, הוא גם הזמן בו אנו מתבוננים אל המטרה כולה. אנו רואים את שפע-ברכת-ה'. אנחנו נותנים לב למקור הברכה, ואנו יודעים ומאמינים שהעולם כולו נברא בשביל ישראל ולמען המטרה הסופית של גילוי כבוד ה' בעולם.

שקף מספר 11

לימוד התורה מצריך ידיעה והבנה שאין בה מילה מיותרת. לכל אות יש חשיבות ומשמעות מיוחדת.

הגישה אל הלימוד מורכבת מהבנה שהספר הוא שמיימי, כולל בתוכו אינספור רמזים וסודות ויחד עם זאת פונה לכל אחד ואחת מאיתנו.

מה חווינו היום?

למדנו מסיפורם של משה רבינו ורבי עקיבא שגם חידושים צריכים להיות מגובים במסורת (נדבר על זה בהמשך הסדרה 😊).

ראינו איך מילה אחת יכולה לשנות משמעות מן הקצה אל הקצה והבנו שמלאכת ההעברה מדור לדור דורשת זהירות, דיוק ואחריות.

שקף מספר 12

בכל שבוע נסיים בחידה או בשאלה. התשובה לחידה או לשאלת הידע נמצאת בחומר הלימודי ומצריכה מעט מחשבה.

ראשונה אני, באמת ובאמונה

יחד אתי זה נכון

אך בלעדי זה חדלון

מי אני?

להערות והארות:

משה שמעון אופן

Moshe.oppen@gmail.com

054-8496992

**רוצים עוד?
סרקו והצטרפו
ל"אחים לנפש"**

© כל הזכויות שמורות ל"אחים לנפש"

